

Sygn. akt V CSK 424/19

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa J. D.
przeciwko [...] Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 marca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia

skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które przedstawił w formie pytań: „czy roszczenie o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 w zw. z 24 k.c. w zw. z art. 18 i 47 Konstytucji przysługuje małżonkowi osoby poszkodowanej, gdy na skutek czynu niedozwolonego osoba poszkodowana doznała poważnego uszczerbku na zdrowiu, w konsekwencji czego więź seksualna - rodzinna w postaci małżeńskiej bliskości ze współmałżonkiem w jej aspekcie fizycznym, realizowanej we współżyciu seksualnym, doznaje znaczącego, trwałego, nieodwracalnego naruszenia, w konsekwencji braku możliwości zaspokojenia potrzeb małżeństwa, co stanowi naruszenie sfery życia intymnego (seksualnego) i podstawowych praw małżonka osoby poszkodowanej” oraz „czy roszczenie o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 i 23 k.c. przysługuje w przypadku naruszenia dobra osobistego (więzi seksualnej), które ulega statystycznej dewaluacji w czasie”.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy meriti stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Zagadnienie sformułowane przez powoda nie ma cech określonych wyżej. W dotychczasowym orzecznictwie za dobro osobiste uznana została więź emocjonalna, o

takiej charakterystyce, jaką ma więź rodzinna, która - także w relacji między małżonkami - nie wyczerpuje się we współżyciu fizycznym. Artykuł 448 k.c. w kontekście art. 23 i 24 § 1 k.c. i w związku z potrzebą odpowiedzi na pytanie, czy więź rodzinna jest dobrem osobistym oraz czy do naruszenia tego dobra osobistego prowadzi wywołanie rozstroju zdrowia u osoby najbliższej osobie dochodzącej roszczenia, był przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego w orzeczeniach wydanych w ostatnich latach. W dawniejszej praktyce sądowej identyfikowano wprawdzie dobra osobiste oparte na więzi emocjonalnej z innymi osobami i uwarunkowane relacjami społecznymi, w jakich pozostaje człowiek (cześć, kult pamięci osoby zmarłej), ale nie było to dobro w postaci emocjonalnej więzi z najbliższymi w rodzinie. O konieczności wyodrębnienia dobra osobistego w postaci emocjonalnej więzi z osobami najbliższymi Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w uchwale z 22 października 2010 r., III CZP 76/10 (nie publ.), w uchwale z 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11 (OSNC 2012, nr 1, poz. 10), postanowieniu siedmiu sędziów z 27 czerwca 2014 r., III CZP 2/14 (OSNC 2014, nr 12, poz. 124), wyroku z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 719/15 (OSNC 2017, nr 5, poz. 60), wyroku z 24 kwietnia 2018 r., V CSK 300/17 (nie publ.). Dobro to może zostać naruszone wskutek czynu niedozwolonego osoby trzeciej prowadzącego do - niweczącej istniejące więzi rodzinne - śmierci osoby najbliższej, co uzasadnia dochodzenie roszczenia opartego na art. 446 § 4 k.c. W uchwałach składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 27 marca 2018 r., III CZP 36/17 (OSNC 2018, Nr 11, poz. 103), III CZP 60/17 (OSNC 2018, nr 9, poz. 83) i III CZP 69/17 (OSNC 2018, Nr 11, poz. 104), Sąd Najwyższy opowiedział się za zasadnością identycznego traktowania sytuacji, gdy czyn niedozwolony prowadzi do ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu, powodującego, że osoba nim dotknięta znajduje się - z punktu widzenia jej zdolności do wchodzenia i podtrzymania relacji emocjonalnych z najbliższymi - w stanie bliskim śmierci, powodującym ciężkie i głębokie upośledzenie funkcji życiowych (śpiączka, stan wegetatywny); (oprócz przywołanych wyżej uchwał siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 27 marca 2018 r., zob. także wyroki SN z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 719/15, OSNC 2017, nr 5, poz. 60; z 10 lutego 2017 r., V CSK 291/16, z 24 kwietnia 2018 r., V CSK 300/17, z 6 lipca 2018 r., II CSK 234/17). Sąd Najwyższy wyjaśnił, że nie można jednak rozbudowywać katalogu sytuacji, w których dochodzi do zerwania więzi bliskości rodzinnej z osobą dotkniętą szkodą na osobie, gdyż gdy stopień jej

uszczerbku na zdrowiu nie jest tak dotkliwy, jak opisany w powołanych wyżej uchwałach, to więzi z najbliższymi, w których ciągle pozostaje ulegają co najwyżej przeobrażeniu, ale nie unicestwieniu.

W uchwałach składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 27 marca 2018 r., III CZP 36/17 (OSNC 2018, Nr 11, poz. 103), III CZP 60/17 (OSNC 2018, nr 9, poz. 83) i III CZP 69/17 (OSNC 2018, Nr 11, poz. 104), Sąd Najwyższy opowiedział się za dopuszczalnością zastosowania art. 448 k.c. jako podstawy zasądzenia zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną ubiegającym się o to świadczenie w związku ze szkodą na najbliższej im osobie, prowadzącą się do wywołania u niej takich obrażeń ciała i uszczerbku na zdrowiu, które uniemożliwiają nawiązanie z nią jakiegokolwiek kontaktu (stan wegetatywny, śpiączka) i podtrzymywanie dotychczasowych więzi rodzinnych.

Za wąskim ujmowaniem katalogu przypadków, które można zrównać z rodzącym odpowiedzialność cywilną zerwaniem więzi rodzinnej z najbliższymi, przemawia i to, że stanowisko zajęte w przytoczonych uchwałach Sądu Najwyższego - także w odniesieniu do wąskiego zakresu zdarzeń, do którego ma zastosowanie - nie zyskało powszechnej akceptacji, czego wyrazem jest np. uchwała składu sędziów Sądu Najwyższego - Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z 22 października 2019 r., I NSNZP 2/19 (nie publ.), w której skład orzekający uznał, że osobie bliskiej poszkodowanego, który na skutek czynu niedozwolonego doznał ciężkiego i trwałego rozstroju zdrowia, nie przysługuje zadośćuczynienie pieniężne na podstawie art. 448 k.c.

Skarga kasacyjna nie może być wymierzona bezpośrednio w ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia i w ocenę dowodów, która do nich doprowadziła. Ustaleniami tymi Sąd Najwyższy w postępowaniu wywołanym skargą kasacyjną pozostaje związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Z ustaleń będących podstawą rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie nie wynika, żeby skutek wypadku spowodowanego przez osobę, za którą pozwany ponosi odpowiedzialność ubezpieczeniową żona powoda znalazła się w stanie wyłączającym utrzymywanie z nią jakichkolwiek relacji emocjonalnych, a tylko do takiego przypadku miałyby zastosowanie poglądy wyrażone w uchwałach składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 27 marca 2018 r., III CZP 36/17, III CZP 60/17 i III CZP 69/17.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. poz. 265), orzeczono jak w postanowieniu.

jw